

Duszniki_2
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	szamotulski	
Gmina	Duszniki	DU_DU_002
Miejscowość	Duszniki	DU_DU_002

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	2.05.2013 r.	Miejsce wykonania	Izba Regionalna – siedziba Towarzystwa Miłośników Ziemi Dusznickiej
Czas trwania	2 h	Forma i wielkość	Brak danych
Przeprowadzający	M.C.	Komentarz	Wywiad bez nagrania

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
DU_DU_002	K	81 l.	brak	Przez ponad 20 lat była dyrektorką Gminnego Centrum Kultury, założycielka Towarzystwa Miłośników Ziemi Dusznickiej, założycielka Zespołu Pieśni Ludowej „Duszniczanka”, była radna gminna i powiatowa, współtwórczyni kółek Towarzystwa Przyjaciół Dzieci

Informacje etnograficzne	
<i>Tematyka</i>	<i>Pozyskane informacje (ew. cytaty)</i>
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	<p>Nazwa miejscowości Duszniki wzięła się od „dusznego powietrza” - teren na którym położona jest wieś jest bagnisty, podmokły.</p> <p>Znana jest też opowieść, że jako wieś należała do biskupa i odmawiano msze i modlono się za dusze zmarłych to nazwa mogła powstać od słowa „dusza”.</p>
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	Brak informacji.
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	Brak informacji.
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	Brak informacji.
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe	
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	„ <i>Nie ma takich opowieści</i> ”.

Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1.	Św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	Młodzież się zbierała, wróżyli z wosku.
2.	Św. Marcina/11 listopada	U informatorki w domu nie było zwyczaju obchodzenia św. Marcina, nie pieczono rogalik, choć zna tę tradycję.
3.	Adwent	W adwencie panuje zakaz organizowania hucznych wesel i zabaw, który przestrzegano.
4.	Św. Mikołaja (Mikołajki)	Dzieci wystawiały buciki, które musiały uprzednio wyczyścić. Do tych butów Mikołaj wkładał prezenty.
5.	Wigilia	<p>Choinkę ubierają dzieci lub dorośli, stała ona do 2 lutego (do MB Gromniczej). Tradycyjnie gotuje 12 potraw:</p> <ul style="list-style-type: none"> - barszcz z uszkami, kapusta, karp pieczony i inne ryby, makiełki - kluski z makiem, łazanki ze słodką kapustą, zupa rybna z łazankami (od śmierci męża zamiast łazanek do zupy dodaje groszek ptysiowy), warzywa (np. marchewka), kompot z suszu. <p>Gdy dzieci były małe ktoś ze znajomych przebierał się za Gwiazdora. Po kolacji cała rodzina wybiera się na Pasterkę, która jest bardzo ważnym wydarzeniem dla informatorki (przez wzgląd na katolickie wychowanie przez Siostry Urszulanki – co wyraźnie podkreśla).</p> <p>Z czasów swojego dzieciństwa (lata 30, 40 XX w.) nie pamięta takich obchodów - były ciężkie czasy, panowała bieda (matka informatorki wychowywała ją samotnie.)</p> <p>W Dusznikach zespoły śpiewacze organizują wspólne spotkania wigilijne.</p>
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	Czas po Wigilii zawsze spędza rodzinnie.

7.	Sylwester/Nowy Rok	Do roku 2000 istniała żywa tradycja żartów sylwestrowych - wystawianie „furtek”, robienie różnych psikusów i żartów przez młodych gospodarzom, ale też zwykłym mieszkańcom.
8.	Trzech Króli	Wyjście do kościoła.
9.	Kolędniczy	Informatorka nie pamięta, żeby kolędowano.
10.	MB Gromniczej	Kiedyś chodzono święcić gromnicę. Obecnie się już tego nie praktykuje.
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	W karnawale urządzano huczne zabawy, kiedyś pieczono pączki w domach, obecnie się kupuje.
12.	Topienie Marzanny	Nie jest to zwyczaj praktykowany w domach. GCK w Dusznikach organizowało Topienie Marzanny dla dzieci w pierwszy dzień wiosny.
13.	Środa Popielcowa	W Środę Popielcową uczestniczy we Mszy św., gdzie ksiądz posypuje wiernym głowę popiołem. Kiedyś bardziej restrykcyjnie przestrzegano postu można było zjeść tylko jeden posiłek, w ciągu dnia można było spożywać tylko suchy chleb, obowiązywał zakaz spożywania tłuszczy.
14.	Śródpoście	„Zgodnie z pięcioma przykazaniami kościelnymi raz w roku należało przystąpić do skramentu pokuty w czasie postu w okolicach Wielkiej Nocy”. Przez cały ten czas należało utrzymywać post, jedynie w czasie podróży obowiązywała dyspensa.
15.	Niedziela Palmowa	Palmy robiono w gałązek wierzbowych z baziami, które następnie zanoszono do poświęcenia.
16.	Triduum Paschalne	W Wielki Piątek na pamiątkę śmierci Chrystusa informatorka klęka i się modli. W ten dzień znany był zwyczaj zwany Boże Rany, czyli „symboliczne bicie dzieci rano różgą po tyłkach”, aby upamiętnić i niejako uzmysłwić cierpienia, które stały się

		udziałem Jezusa.
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	<p>Do koszyczka wkłada jajko, kielbasę, masło, sól, „pomarańczko”. Kiedyś robiła kraszonki rysikiem, woskiem robiła wzory, a następnie gotowała w życie (kolor zielony) lub/i łupinach cebuli (czerwono-bordowy).</p> <p>Na Wielkanoc przygotowuje białą kielbasę, sałatki, szynkę gotowaną, szynkę wędzoną, jajka, rosół, „z <i>pieczywa – mazurki, sernik i placek drożdżowy.</i>”</p>
18.	Poniedziałek Wielkanocny	Zna zwyczaj oblewania się wodą, ale zachowuje go raczej symbolicznie pokrapiając domowników wodą kolońską.
19.	Zielone Świątki	Na Zielone Świątki znoszono brzozę z lasu i dekorowano nią obejścia (całymi brzożkami). Miało to zapewnić zdrowie.
20.	Boże Ciało	Msza i procesja – tylko te osoby, które mieszkały na trasie procesji przygotowywały ołtarze.
21.	Św. Jana	Zwany tu Dniem Kupały. Informatorka była dwa razy w Kazimierzu Dolnym wraz z zespołem „Duszniczanka” w ten dzień, pamięta że tam organizowano puszczanie wianków na wodę. Natomiast w Dusznikach nie przypomina sobie, aby obchodzono św. Jana.
22.	MB Zielnej	Informatorka organizowała przeglądy zespołów ludowych, do kościoła chodzono na poświęcenie ziół.
23.	MB Siewnej	Nie obchodzi.
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	Wyjście na cmentarz, gdzie modlono się za dusze zmarłych. Groby wcześniej muszą zostać wyczyszczone, przygotowane – ustawione kwiaty i wieńce. W Dzień Wszystkich Świętych zwyczajowo pali znicze na grobach, uczestniczy w mszy, która odprawiana jest na cmentarzu. W Dzień Zaduszny ponownie wybiera się na cmentarz – modlitwa i palenie zniczy.

25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji.
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1.	Narodziny i chrzest	Informatorka pamięta, że gdy urodziła córkę, obecnie 50-latkę (czyli w okresie lat 60 XX w.) obowiązkowo musiała iść do „wywodu”. „Wywód” to obrzęd oczyszczenia, który musiała przejść kobieta po urodzeniu dziecka. Jako, że kobietę w czasie ciąży uznawano za nieczystą, zatem aby się oczyścić musiała przyjść do kościoła i przejść z gromnicą wokół ołtarza. Informatorka cieszy się, że już się tego nie stosuje, gdyż uważa że uznawanie kobiety za nieczystą jest błędnym myśleniem.
2.	Ślub i wesele	Przed ślubem rodzice udzielali młodym błogosławieństwa, młodych po ślubie witano chlebem i solą. Wesela odbywały się w domu, była orkiestra – akordeonista i bębniarz. Odbywały się oczepiny, choć informatorka nie pamięta jakie zabawy były prowadzone. Ten opis tyczy się lat 50 XX w. – gdy informatorka brała ślub (konkretnie w 1956 r.). Obecnie śluby odbywają się w lokalach, jest orkiestra ale już z innymi instrumentami, oczepiny zaczynają się o 24:00, np. panna młoda rzuca welonem i która młoda dziewczyna złapie welon ta pierwsza wyjdzie za mąż.
3.	Śmierć i pogrzeb	Kiedyś zmarły od śmierci do pogrzebu, czyli przez 3 dni przebywał w domu. Ciało układano „na piaskach”, czyli w zimnym miejscu, chłodnym i ciemnym pomieszczeniu. Teraz ciało zabierają pracownicy kostnicy. Informatorka więcej na ten temat nie może powiedzieć, gdyż wszyscy jej bliscy (babcia, matka, mąż) umierali w szpitalu.
4.	Inne zjawiska	Brak informacji.

Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa	Zespoły z regionu: Duszniczanka, Podrzewianka, Niewierzanka, Radość. „Pierwiosnek” – zespół taneczny ludowy założony w 2008 r. w Sękowie przez informatorkę.
Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy	Nawarka – zupa gotowana na poranny posiłek. Przyrządzano na pszennej mące i słodkim mleku. Informatorka je ją codziennie na śniadanie, do tego chleb z dżemem.
III. Tradycje rękodzielnicze	
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych	Informatorka wskazuje na rzeźbiarza z Wilczyny – Zygmunta Zühlke, który jest autorem Duszka Dusznickiego, córkę Bożeny Henczke z Podrzewia, która wyszywa i haftuje. (DU_DU_001)
IV. Przejawy religijności tradycyjnej	
1.	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)
W latach 60 XX w. pochodzący z Krakowa pan Augustyniak postawił kapliczkę Matki Boskiej w podwórzu swojego domu, jest to dom sąsiadujący z domem informatorki. Chodzono pod tę kapliczkę na nabożeństwa majowe. Więcej informacji na ten temat z folderze wydany przez Towarzystwo Miłośników Ziemi Dusznickiej, który zawiera informacje na temat kapliczek i krzyży mieszczących się w Dusznikach.	
2.	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)
Brak informacji.	
3.	Święte figury, obrazy, rzeźby
Brak informacji.	
4.	Miejsca kultu religijnego
Kościół jest miejscem kultu.	
5.	Lokalne tradycje pielgrzymowania
Brak informacji.	
6.	Lokalne odpusty
Na św. Marcina – kościół pod wezwaniem św. Marcina –	

		organizowany jest odpust. Organizowana jest msza, rozkładają się straganiarze z zabawkami, dewocjonaliami, słodyczami.
V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie		
1.	Dożynki	Pierwsze dożynki, które informatorka zorganizowała odbyły się w 1982 r. – „ <i>miałam tutaj władze centralne, obrzęd jak w Warszawie.</i> ” Dożynki [są to dożynki gminne] organizuje się „ <i>rok rocznie</i> ”, zazwyczaj obchodzone są podobnie – najpierw celebrowana jest msza, następnie idzie pochód z kościoła do parku. Jest starosta i starościna dożynek, zostaje wybrany gospodarz - najczęściej jest to jakiś rolnik wybrany na zebraniu wiejskim (choć od kilku lat rolę gospodarza dożynek sprawuje wójt). Starosta, starościna, gospodarz i sołtysi poszczególnych wsi dostają wieńce; wójt dostaje chleb, którym dzieli. Na dożynkach występuje „Duszniczanka” lub „Podrzewianka”, tańczy zespół ludowy z Sękowa „Pierwiosnek” (założony przez informatorkę). Dożynki odbywają się najczęściej w Dusznikach, choć czasami odbywają się w innych wsiach w gminie.
2.	Dni gminy/wsi	Zamiast Dni Dusznik od 1977 r. organizowane są Wielkopolskie Dni Muzyki. Odbywają się w ostatnią niedzielę maja, patronat nad imprezą sprawuje Marek Woźniak wojewoda wielkopolski. Podczas tej imprezy przez wieś przechodzi korowód, składają kwiaty pod pomnikiem w podzięce za niepodległość.
3.	Lokalne festyny	Podczas gdy informatorka sprawowała funkcje dyrektorki GCK-u organizowała wiele festynów i imprez z różnych okazji – Dnia Kobiet, Dnia Dziecka, świąt Bożego Narodzenia etc.
4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	[Patrz wyżej] Od 1992 roku KGW (przy współpracy informatorki) organizuje Wielkopolski Przegląd Pieśni Ludowej Kół Gospodyń Wiejskich.